

Työläisperheen perintö

Työväenluokkaisen taustan vaikutus nuorten työhön liittyviin suunnitelmiin

Perheen merkitys lapsen ja nuoren kasvussa ja kehitymisessä on erittäin keskeinen monella tapaa. Vanhemmat, sisarukset ja muut läheiset huolehtivat varttuvan lapsen välittömistä fyysisistä tarpeista, mutta tukevat myös kasvavan tytön tai pojan psyykkistä kehitystä ja varttumista itsenäiseksi aikuiseksi. Perheiden mahdollisuudet huolehtia jäsenistään ja turvata lapsille ja nuorille hyvät ja monipuoliset lähtökohdat vaihtelevat kuitenkin suuresti. Yhteiskuntaluokka on yksi tähän vaikuttavista tekijöistä. Esitelmässäni tarkastelen, miten työväenluokkainen perhetausta vaikutti nuorten ammatinvalintaan ja työntekoon liittyviin toiveisiin ja suunnitelmiin 1950- ja 1960-lukujen Suomessa. Pääasiallinen lähteaineistoni on muodostunut kansalaiskoulun ja keskikoulun viimeisellä luokalla oleville, tuolloin pääosin 15–16-vuotiaille nuorille annetun ammatinvalinnanohjauksen yhteydessä. Aineisto sisältää nuorten itse täyttämiä kyselylomakkeita, lääkärin- ja opettajanlausuntoja sekä ammatinvalinnanohjaajan merkintöjä nuorten haastatteluista ja ammatinvalinnanohjauskeskusteluista. Keskityn esitelmässäni (ja valmistelemassani väitöskirjassani) Helsinkiin, mutta yhteiskuntaluokan ja nuoren suunnitelmien välisessä dynamiikassa voidaan nähdä samankaltaisuuksia ajasta ja paikasta riippumatta.

Perheen yhteiskuntaluokan merkitys tulee monella tavoin esiin nuorten elämäntilanteissa ja siinä, minkä he näkivät itselleen mahdollisena ja toivottavana. Erittelen vaikuttavia tekijöitä ranskalais sosiologi Pierre Bourdieun pääomäsitteiden avulla. Perheen *taloudellisen pääoman* merkitys saattoi tulla esiin työläistäustaisen perheen kasvateilla hyvin konkreettisella tavalla, kun he olivat päättämässä oppivelvollisuuttaan. Valinta suoraan töihin menemisen ja muodollisessa koulutuksessa jatkamisen välillä ei ollut todellinen, jos perheen toimeentulo vaati jokaisen perheenjäsenen työpanoksen. Taloudellinen tilanne vaikutti myös epäsuoremmin nuoren suunnitelmiin: kuinka tärkeänä pidettiin hyvää ja varmaa työllistymistä vai oliko nuori ja hänen perheensä valmis ottamaan riskejä koulutus- tai ammattialan valinnassa.

Kulttuurisella pääomalla viitataan muun muassa asenteisiin ja arvostuksiin sekä suoritettuihin tutkintoihin ja oppiarvoihin. Työväenluokkainen perhetausta antoi nuorelle lähimmän mallin työnteosta ja siihen suhtautumisesta sekä ylipäättään siitä, millaista on olla aikuinen mies tai nainen – liittyihän tulevaisuudensuunnitteluun runsaasti sukupuolisidonnaisia seikkoja. Suoran esimerkin ohella koulutukseen liittyvillä asenteilla oli suuri merkitys. Vaikka vanhemmilla itsellään ei olisi ollut edes kansakoulun päästötodistusta, lapsille haluttiin tarjota ”parempaa” ja helpompaa elämää, johon koulutuksen ajateltiin avaavan mahdollisuuden. Koulutusoptimismi oli voimakasta sekä koko yhteiskunnan että yksilöiden ja perheiden tasolla rinnakkaiskoulujärjestelmän viimeisinä vuosikymmeninä Suomessa. *Sosiaalinen pääoma* käsittää puolestaan henkilösuhteet, yhteydet ja verkostot, jotka perheellä ja nuorella sen osana oli. Perheenjäsenten ohella sukulaiset ja tuttavat antoivat oman ammatillisen esimerkinsä nuorelle ja saattoivat auttaa myös hyvin konkreettisesti esimerkiksi hankkimalla suhteidensa avulla mieluisan työharjoittelupaikan nuorelle.

Nuoren tulevaisuudensuunnitteluun vaikuttavia tekijöitä on hyvin monia, mutta perhe ja sen yhteiskuntaluokka on ehdottomasti yksi keskeisimmistä. Tarkastelen tätä esitelmässäni havainnollisin esimerkein, mutta käytän myös tilastotietoa päättelyni tukena. Pystyn aineistoni avulla myös vertailemaan yhtäältä työväenluokkaisten ja keskiluokkaisten perheiden nuorten tilanteita ja toisaalta keskikoulua ja kansalaiskoulua päättämässä olevien nuorten valinnanmahdollisuuksia. Vertailujen avulla tuon esille työläisperhetaustaan liittyviä erityispiirteitä: miten perhetausta vaikutti nuorten konkreettisiin mahdollisuuksiin tehdä valintoja ja miten se suuntasi nuoren käsityksiä siitä, mikä on hänelle mahdollista ja toivottavaa.